

УДК 316.28:316.723

СЛЮЩИНСЬКИЙ Б.В.

ЕТНОКУЛЬТУРА І СУСПІЛЬСТВО: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРИАЗОВ'І

Статтю присвячено дослідженню етнонаціональних особливостей населення українського Приазов'я, чинників, які вплинули на його формування та сучасний етнокультурний стан.

Ключові слова: етнокультура, багатонаціональність, етнічна стратифікація, ментальні риси, комунікація.

Актуальність теми. Формування політики держави щодо етнічних (національних) спільнот зумовлюється декількома чинниками, серед котрих слід відзначити щонайменше два: багатонаціональний (багатоетнічний) склад населення і структурування етносів як стійких елементів суспільного розвитку в контексті етнополітичного ренесансу, який існує в сучасній Україні. Адже від етнонаціонального складу населення залежать ті відносини, які формуються у цьому регіоні, а ще на їх формування впливають правові акти, вироблені завдяки тій чи іншій політиці держави. До такого досить багатого за етнонаціональним складом населення належить регіон українського Приазов'я. Спробуємо його дослідити саме у зазначеному аспекті.

Метою статті є аналіз впливу правових чинників на процес етнокультурного відродження населення Приазов'я. Для досягнення цієї мети потрібно дослідити особливості етнонаціонального складу населення регіону та виявити правові чинники, які вплинули на його формування.

Аналіз попередніх досліджень. Особливістю етнонаціонального складу населення Приазов'я є його багатонаціональність. За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 р., на території українського Приазов'я проживають 104 національностей і етнічних груп (див. табл. 1).

Таблиця 1

Дані перепису населення українського Приазов'я за 2001 р.

Національність	Кількість, тис. осіб	У % до підсумку		Дані за 2001 р. порівняно з даними за 1989 р., %
		2001 р.	1989 р.	
Українці	248 683	48,68	42,63	114,19
Росіяни	226 848	44,40	49,17	90,29
Греки	21 923	4,29	4,48	95,75
Білоруси	3858	0,75	1,28	58,59
Вірмени	1205	0,23	0,10	230,0
Євреї	1176	0,23	0,48	47,91
Татари	658	0,12	0,15	80,00
Цигани	628	0,12	0,07	171,42
Поляки	530	0,10	0,16	62,5
Німці	466	0,09	0,11	81,81

Інші	4860	0,99	1,37	72,36
------	------	------	------	-------

Як бачимо, у національному складі населення Приазов'я переважну більшість становлять українці. За роки, що минули від перепису 1989 р., загальна чисельність українців зросла на 14,19%, а серед мешканців Приазов'я – на 6,5%. Значно (у 2,3 раза) збільшилася кількість вірмен і циган (у 1,7 раза).

Друге місце за чисельністю посідали росіяни. Їх кількість порівняно з переписом 1989 р. зменшилась на 9,7%. Кількість росіян у загальній чисельності населення зменшилась на 4,77 відсоткового пункту і становила 44,4%. Також зменшилась кількість греків: у 1989 р. їх питома вага серед мешканців українського Приазов'я становила 4,48%, то у 2001 р. – 4,29%. Зменшення чисельності греків можна пояснити міграційними процесами. Після отримання Україною незалежності частина греків виїхала на свою історичну батьківщину. Так само повели себе і представники єврейського населення, тому їх питома вага у загальній кількості населення Приазов'я зменшилась на 0,25%. Подібну ситуацію спостерігаємо і в інших етносах: білорусів (0,53%), поляків (0,06%), татар (0,03%), німців (0,02%).

Такі зміни в етнічній структурі українського Приазов'я можна пояснити насамперед етнополітичними процесами, які відбулися за роки незалежності. Процеси самоідентифікації спричинені тим, що український етнос внаслідок здобуття державності набув статусу титульного. Це дещо сповільнило асиміляційні процеси, які існували за часів СРСР. Але подібне відбувається сьогодні у всьому світі. Це, на нашу думку, викликано світовими демократичними процесами. Щодо Приазов'я, то тут досить помітно вплинуло зняття системи заборон, відкриття національних шкіл, визнання української мови державною тощо, хоча і виявляються інші явища. Наприклад, суттєва частина етнічних українців під час переписів ідентифікували себе як росіяни, декларуючи іншу етнічну належність. Ще одним досить вагомих чинником слід вважати й те, що у новій етнополітичній ситуації етнічна самосвідомість етнічних росіян стала розмиватися. Не можна не враховувати й те, що за тривалий час спільного проживання багатьох етносів на одній території відбулися певні етнодемографічні зміни [1, с. 63–64]. Як показують соціологічні опитування, з кожним новим поколінням збільшується частина змішаних шлюбів: росіян з українцями, греків з українцями, німців з українцями тощо, а отже, збільшується й частина дітей, народжених від цих шлюбів.

Масовим явищем стала імміграція та еміграційні процеси. Імміграція включала репатріацію етнічних українців і представників інших національностей та їх нащадків, вихідців з України, а також в'їзд біженців (особливо у перше десятиліття незалежності України) з колишніх республік СРСР, де відбувалися збройні конфлікти й збільшувалося міжетнічне напруження (Азербайджан, Вірменія, Грузія та ін.). Еміграція торкнулась, насамперед, греків, євреїв та німців (від'їзд на історичну батьківщину, виїзд на заробітки).

На етнопонаціональний склад вплинуло і погіршення природного відтворення населення (особливо у перші роки незалежності) та висока смертність, викликана як економічними факторами (погіршенням життя людей), так і екологічною ситуацією. Сьогодні можна констатувати, що саме репатріація у першому десятилітті незалежності України забезпечила деяке кількісне зростання її населення. Це наявне і в досліджуваному регіоні. Найбільш численними були українці, особливо із Російської Федерації, Казахстану, Білорусі, Туркменістану та країн Прибалтики. Крім прибуття, у Приазов'ї спостерігається і відтік населення. Наприклад, такі етноси, як: дунгани, евенки, євреї гірські, каракалпаки, кримчаки, нанайці, селькупи, тати, тувинці, удіни, шорці зникли повністю. Натомість прибули: американці (8 осіб), англійці (2 особи), афганці (7 осіб), долгани (2 особи), ескімоси (2 особи), євреї грузинські (1 особа), євреї середньоазіатські (3 особи), іжорці (1 особа), канадці (1 особа), курди (1 особа), ліви (3 особи), негідальці (1 особа), нівхи (7 осіб), ороки (36 осіб), рутульці (1 особа), саамі (3 особи), ульчі (1 особа), чуванці (1 особа) й не визначених національностей – 30 осіб, крім цього ще 7 осіб, які не зуміли ідентифікувати свою національність (дані перепису за 2001 р.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Як бачимо, відповідні етнопонаціональні зміни у структурі населення Приазов'я відбулися. Досить вагомим є збільшення етнічних українців. Всі інші зміни незначні, оскільки вони торкаються малої кількості людей (представників етносів). Крім цього слід зазначити, що у Приазов'ї не існує міжетнічного напруження, хоча етнічні росіяни, створили Російське культурно-просвітницьке товариство і намагаються боротися, на їх думку, із “насильницькою українізацією” населення регіону. Як показують проведені серед студентства Маріупольського державного університету дослідження, у сучасній молоді проблем з мовами немає, основні проблеми, на їхню думку, – здобуття освіти (професії), працевлаштування та житлове питання. Це підтверджує думку про те, що становлення української нації відбувається. Звичайно, така різноманітна етнопонаціональна структура населення українського Приазов'я впливає на економічну ситуацію в регіоні.

Як ми вже зазначали, у кожного етносу є свої особливості, які торкаються усіх сфер його життєдіяльності. Однією зі сфер життєдіяльності спільноти є саме економічна. І тут дуже важливе значення має наявність міжетнічного конфліктного стану. Адже на нього в першу чергу в поліетнічних державах впливають проблеми *етнічної стратифікації*. Сюди віднесемо етнічну нерівність у володінні матеріальними благами, у суспільному поділі праці, у доступі до освіти, що часто й викликає невдоволення своїм становищем у суспільстві.

Етнічна нерівність у досліджуваному регіоні існувала за часів СРСР, особливо це стосувалося грецького, німецького та єврейського представництва (можливість отримання вищої освіти, керівної посади

тощо) і наклала досить вагомий відбиток на сьогоднішнє життя етносів. Від чого це залежить?

По-перше, від адміністративно-політичної влади. За певної етнонаціональної та економічної політики одні етноси виділяються як основні, а інші – як другорядні. Такий стан речей призводить до прихованих конфліктів і недружелюбних відносин між етносами, бо одні етноси вважають себе привілейованими, а інші – перебувають у дискримінаційному становищі.

По-друге, від бажання вижити та створити належні умови для майбутнього своїх дітей. За таких обставин відбуваються процеси пристосування: зміни національної належності (греки, євреї), змішані шлюби з метою змінити національність своїм майбутнім дітям, протистояння, намагання когось зіштовхнути, аби зайняти його місце на щаблях соціальної ієрархії тощо.

По-третє, від етнонаціонального розселення. Якщо та чи інша етнічна група проживає компактно, то вона більш впевнено себе відчуває, аніж та, що “розчинута” у великому просторі.

Для виявлення етнічної стратифікації ми розглянули українців, росіян, греків, німців та євреїв (найбільш яскраво виражені етнічні групи). Саме вони були першими переселенцями до цього регіону і, на нашу думку, вплинули на етнокультуру в регіоні, сформували відповідні міжкультурні відносини, вплинули на створення умов для розвитку життя в Приазов’ї, у тому числі економічного.

Від початку заселення земель українського Приазов’я і до сьогодні між представниками різних етносів відбувається встановлення контактів: переселенці, мігранти зустрічаються з новою культурою, із труднощами міжнаціонального спілкування та взаємодії, ставлення до сусідів, у сприйнятті іншого етносу тощо. І культура міжетнічного спілкування стає тією сферою, в якій органічно виявляються рівні суспільної свідомості та духовної культури нації [2, с. 82]. Ці рівні зумовлюються системою об’єктивних та суб’єктивних обставин: подоланням протиріч в економічній, політичній, духовній сферах, ступенем розвитку інститутів громадян, суспільства, його відкритості, демократизації, а також рівнем виховання світоглядної, етичної культури, освіченості, духовності, етнічної толерантності учасників міжетнічного спілкування. Звичайно, це залежить від рівня освіти, з яким прибули переселенці.

Як показують дослідження, незважаючи на обмеження отримання вищої освіти, вона переважає в етнічних євреїв (57,4%), росіян (41,8%), українців (38,6%), німців (28,9%) і греків (21,9%). Причому в більшості із зазначених етносів вища освіта переважає у жіночій частини населення. На однаковому рівні вона знаходиться у німців, а на нижчому – у греків. Це підкреслює етнонаціональні особливості цих представників населення. А ще можна констатувати той факт, що грецьке населення проживає компактно у селищах, а не у місті, що очевидно теж впливає на отримання ними вищої освіти.

Щодо середньої спеціальної освіти, то тут перше місце посідають етнічні німці (43,3%), потім греки (32%), українці (31,2%), росіяни (25,7%) і євреї (21,1%). Як бачимо, в етнічних німців та греків переважає середня спеціальна освіта. Це пов'язано з тим, що німців досить мало в досліджуваному регіоні й вони проживають у місті. Стосовно греків, то тут це можна пояснити тим, що в селищах, де вони в основному проживають, є менша потреба в спеціалістах з вищою освітою, а от у хороших спеціалістах середнього рівня – більша. Слід зазначити й те, що на рівень освіти впливає етнонаціональна характеристика (традиційні цінності своєї культури, морально-етичні настанови, взірці поведінки, мотивація дій тощо). Крім цього, сьогодні багато людей отримують і другу вищу освіту. А тут вже має значення віковий ценз.

Як відомо, міжетнічні відносини визначаються повсякденною свідомістю людей, суспільною атмосферою та настроями. Тут перше місце посідає проблема соціально-психологічного споріднення між народами. Отже, спробуємо закцентувати увагу на психологічних настановах мешканців українського Приазов'я, що належать до різних етносів відносно наявності спільних рис в характеристиках українців та представників інших національностей (росіян, греків, німців, євреїв) з якими пов'язується їхнє спільне існування. Це дасть можливість визначити риси “менталітету” кожного етносу, побачити діалектику міжетнічного (міжкультурного) спілкування у розрізненні партнерів та їхньому прагненні до єдності. Оскільки мета спілкування – наближення суб'єкта один до одного, організація спільних дій чи набуття ними єдності, – кожен партнер повинен відкритися іншому у своїй справжній природі, намірах, можливостях, прагненнях, ідеалах, щоб інший, знаючи це все, зміг узгодити свої дії з діями партнера [2, с. 82–83]. Тут і виявляється менталітет, який регулює поведінку людей. Поведінка ж людей, насамперед, залежить від самоідентифікації. Як показують дослідження, якщо в українців та росіян (акцентується увага на досліджуваних етносах) переважає самоідентифікація на мовному ґрунті, у греків – на духовних елементах традиційно-побутової культури, а німців – на актуалізації історичної пам'яті, то у євреїв самоідентифікація концентрується навколо історії власного народу і професійної культури. Хоча потрібно сказати, що сьогодні в Україні взагалі відбувається актуалізація історичної пам'яті, а це приводить до відродження своїх національних мов, традицій, звичаїв, тобто культури взагалі.

Як відомо, кожний етнос намагається зберегти свою національну культуру і виробляє свій соціотип поведінки. Серед регуляторів соціотипів поведінки велику роль відіграють морально-етичні норми (система уявлень про правильну та неправильну поведінку). Морально-етичні норми відтворюються щоденно у процесі взаємодії та спілкування людей певної етнічної групи через силу масових звичок, велень та оцінок суспільної думки, переконань і спонукань, що виникають у людей внаслідок зростання їх національної свідомості. Вони віддзеркалюють життєво-

практичний та історичний досвід і впливають на всі сфери життєдіяльності людей.

Слід відзначити, що моральні норми співжиття, стереотипи поведінки та діяльності одного етносу інтровертні щодо подібних утворень іншого. Наприклад, заперечення етнонаціональних стереотипів відносно “чужих” ґрунтується на традиційних цінностях своєї культури, або спирається на етнонаціональні цінності. Вони виступають як різновиди форм соціальних цінностей, що утворюються культурою певного етносу і є продуктом його свідомості. Кожен етнос має специфічний, властивий лише йому, набір та ієрархію соціальних цінностей, що в цілому й надає останнім етнонаціональної особливості. Ця система являє собою найвищий рівень соціальної регуляції. Саме в ній зафіксовані критерії соціального цінного, визнаним цим етнонаціональним формуванням, на ґрунті якого й розгортаються конкретніші та спеціалізовані системи нормативного контролю, відповідні соціальні інститути і цілеспрямовані індивідуальні чи колективні дії людей. Засвоєння цих критеріїв на рівні структури особистості становить основу формування етнонаціональної свідомості людей. Вони й забезпечують цілісність етнічного формування, оскільки в них втілена особлива значущість (за М. Вебером) певних матеріальних і духовних благ для існування та розвитку етнонаціональної спільноти.

Аналіз проведеного автором соціологічного дослідження також показав, що кожному етнонаціональному утворенню відповідає певний рід занять, а отже вибір місця застосування своїх набутих знань. Інтелігентами найбільше себе вважають етнічні євреї (32%), потім українці (23%), хоча за рівнем освіти вони посідали третє місце, росіяни (21,8%), греки (21%) і німці (14,8%).

Щодо виконуваної роботи як інженерно-технічних працівників, то тут перше місце посідають етнічні росіяни (25,0%), потім євреї (24,2%), німці (23,4%), українці (10,9%) і греки (8,9%), а щодо виконуваної роботи як службовців, то тут перше місце посідають греки (21%), потім євреї (18,7%), німці (18,3%), українці (15,2%) і росіяни (7,4%).

Проаналізуємо співвідношення інтелігенції, інженерно-технічних працівників, службовців та робітників у кожній етнонаціональній групі та взаємозв'язок із отриманою вищою освітою (див. табл. 2).

Таблиця 2

**Взаємозв'язок виконуваної роботи, національності та рівня освіти
(n = 1280, %)**

№ з/п	Національність	Інтелігент, інженерно-технічний працівник, службовець, %	Робітник, %	Усього, %	Зв'язок із вищою освітою, %
1	Євреї	74,9	12,5	87,4	57,4
2	Німці	56,5	22,6	87,7	28,9
3	Росіяни	54,2	23,8	86,2	41,8
4	Греки	50,9	33,6	97,0	21,9
5	Українці	49,1	29,3	82,5	38,6

Як бачимо, найбільший відсоток людей, що займають посади як інтелігента, інженерно-технічного працівника та службовця відноситься до етнічних євреїв (74,9%), що збігається з отриманням вищої освіти (57,4%). За ними – німці (56,5%) з деякими розбіжностями із наявною вищою освітою (28,9%), росіяни (54,2%), хоч освіта досить висока (41,8%), греки (50,9%) і українці (49,1%), не дивлячись на те, що рівень освіти так само як і у росіян досить високий (38,6%). Таким чином, бачимо, що в основному робочі місця в регіоні займають росіяни (23,8%), греки (33,6%) та українці (29,3%).

Спираючись на власні дослідження, можна стверджувати, що істотної нерівності за етнонаціональними ознаками щодо доступності освіти, працевлаштування та отримання тих чи інших матеріальних (комунальних) благ у сучасній спільноті не виявлено. Принаймні, чисельність деяких груп у вибірковій сукупності не дає можливості робити статистично обґрунтовані висновки, хоча невелика розбіжність все-таки існує, але, на нашу думку, залежить вона від етнонаціональних особливостей (працьовитості, ощадливості, чіткої мети, мотивації, культури, адаптаційних властивостей тощо).

Іншим показником етнонаціональної стратифікації є місце етнічних груп у структурі економіки (становище їх на ринку праці). Як показують результати дослідження, у секторах економіки та поза ними є деякі статистично визначені відмінності. Однак, вони стосуються не всіх національностей. За досліджуваний період (2009–2010 рр.) секторна стратифікація за місцем роботи не накладається на етнонаціональну. Хоча деякі відмінності є. Так, представники етнічних євреїв прагнуть займати керівні посади, працювати державними службовцями, науковцями, лікарями тощо. Досить індивідуально налаштовані педантичні та раціональні німці теж не дуже відстають від останніх, а от статистично значущої різниці між наявністю росіян та українців, що проживають у місті, у різних секторах економіки не зафіксовано. Чи наявність у цьому секторі сільського населення виявити досить важко через постійну зміну кількості присутніх, але можна стверджувати, що вони в основному зайняті на таких підприємствах, як ВАТ “Металургійний комбінат ім. Ілліча” як робітники. Це зумовлено належною заробітною платою та певними пільгами (“гарячий” стаж, наявність соціальних закладів тощо).

Отже, освіта та виконувана робота значно впливають на чинники економічної активності населення. Від цього залежить соціальне самопочуття і ставлення людей до власного становища у суспільстві. Хоча це явище має дещо суб’єктивний характер, але несхожість у судженнях може бути свідченням неоднакової адаптації етнонаціональних груп до нових соціальних реалій. Особливо це актуально у випадку появи нової незалежної держави, де не титульні етноси можуть загострено реагувати не тільки на соціально-економічні труднощі посттоталітарної трансформації, а й на можливу дискримінацію в етнокультурній царині, тим більше, що з’явилася можливість змінити місце проживання, виїхати, наприклад, на

історичну батьківщину (за кордон). Оскільки у цьому регіоні немає корінних мешканців, то саме відповідь на запитання стосовно бажання змінити місце проживання, дасть нам можливість визначити чи задоволені етнонаціональні групи своїм становищем у соціальному середовищі.

Як показали дослідження, найбільш схильні до зміни місця проживання німці (34,7%), причому ініціатива за чоловіками (на 2,3% більше). Далі йдуть євреї (28,9%), чоловіки переважають на 20,4%, греки (28,5%) з перевагою чоловіків на 4,1%, росіяни (25%) з переважанням чоловіків на 3,2% і українці (18%), жінки переважають на 7,8%. Отже, можна зробити висновок, що майже кожний четвертий мешканець Приазов'я мріє його покинути. Звичайно, тих, хто не бажає залишати своє місцепроживання більше (35%) і тут на першому місці українці (51,9%), потім євреї (42,6%), греки (39,8), росіяни (28,1%) і німці (12,9%). Ще 24% мешканців українського Приазов'я інколи думають про від'їзд, а 9,6% хочуть, але не мають змоги. Тобто кожний третій мешканець регіону є потенційним мігрантом. Крім цього, не дали відповіді 2,8% населення, серед них: німців (7,4%), росіян (3,9%) та євреїв (1,1%). Ще 0,8% висловили думку про те, що хочуть поїхати на заробітки і повернутись (євреї – 2,7%, греки – 0,8%).

Отже, більшість громадян (64,2%) невдоволена своїм життям у цьому регіоні, тобто майже кожний другий.

Розглянемо етнонаціональний поділ населення Приазов'я за рівнем задоволення своїм місцем проживання у цьому регіоні (див. табл. 3).

Таблиця 3

Етнонаціональний поділ населення Приазов'я за рівнем задоволення своїм місцем проживання у регіоні (n = 1280, %)

№ з/п	Національність	Так	Ні	Інколи виникає	Виникає але немає змоги	Важко відповісти	Бажаю виїхати для покращення життя і повернутися
1	Німці	34,7	12,9	31,6	12,5	7,4	–
2	Євреї	28,9	42,6	17,1	5,8	1,1	2,7
3	Греки	28,5	39,8	19,1	10,1	–	1,5
4	Росіяни	25,0	28,1	26,9	15,2	3,9	–
5	Українці	18,0	51,9	25,7	4,3	–	–
Усього		27,0	35,0	24,0	9,6	2,8	0,8

Таким чином, можна стверджувати, що у спільноти сучасного українського Приазов'я все ж наявна етнічна стратифікація як специфічна форма соціальної диференціації. Хоча економічні культури як титульного етносу, так і національних меншин дещо подібні, але їх не можна назвати тотожними, тому що у кожного етносу є своя, притаманна лише йому культура: мовленнєва, поселенська, буттєвісна, економічна, політична, є свої традиції та звички, риси характеру та ставлення до праці й до її результатів тощо. Тобто, тут чітко прослідковується зв'язок між етноментальними особливостями та родом й спрямованістю трудової

діяльності, чи економічною активністю. Те, яким є етнонаціональна група, багато в чому залежить від того, з яким середовищем вона опосередковує себе своєю працею.

Отже, можна зробити **висновок**, що превалюючий вид діяльності того чи іншого етносу накладає певний відбиток на його ментальні риси [3, с. 119], але й вони впливають на вибір професій, напрямів трудової діяльності. Отже, можна констатувати, що етнознакові функції досвіду людської життєдіяльності разом із національною свідомістю, національною ідеєю, етнічною ментальністю, іншими чинниками є важливою детермінантою становлення та буття народів, а здійснений у праці аналіз досліджень деяких ментальних рис певних етносів, що проживають на теренах Приазовського регіону, виявив, що особливості етнонаціональних утворень визначається специфічною комбінацією ментальних рис та їхньою спрямованістю, заданою ментальними настановами і являє собою чуттєво розумовий інструментарій освоєння світу. Все це, звичайно, створило своєрідний “приазовський тип” суспільного етносу. Крім цього, проведене дослідження підтверджує думку про те, що в регіоні наявна “третя культура”, своя міжкультурна комунікація, а отже, і своя економічна активність. Усе це і є етнонаціональними особливостями економічної активності населення зазначеного регіону.

Список використаної літератури

1. Лях Р.Д. Демографічні процеси в Маріуполі / Р.Д. Лях // Донбасс и Приазовье: Проблемы социального и духовного развития : тез. докл. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Мариуполь, 26–27 мая 1993 г.). – Мариуполь, 1993. – С. 63–64.

2. Афанасьєва Л.В. Національна ідентичність та менталітет етнічних спільнот у співіснуванні / Л.В. Афанасьєва, І.Г. Денисов, А.В. Орлов // Етнонаціональне буття народів Запорізького Приазов'я в геокультурному контексті : монографія / [за заг. ред. І.П. Аносова, Л.В. Афанасьєвої, М.В. Крилова, М.В. Пригаро]. – Запоріжжя ; Мелітополь : Обласна державна адміністрація ; МДПУ. – Сімферополь, 2005. – С. 69–95.

3. Павленко В.Н. Факторы этнопсихологии : учеб. пособ. / В.Н. Павленко, С.А. Таглин. – Х. : ХГУ, 1993. – 160 с.

Слющинский Б.В. Этнокультура и общество: правовое обеспечение этнокультурного возрождения в украинском Приазовье

Статья посвящена исследованию этнонациональных особенностей населения украинского Приазовья, факторов, которые повлияли на их формирование и современное этнокультурное состояние.

Ключевые слова: этнокультура, многонациональность, этническая стратификация, ментальные черты, коммуникация.

Slushchinskiy B. Ethnic Culture and Society: Legal Support Ethnic and Cultural Renaissance in Ukrainian Priazovya

The article deals with Ukrainian ethno-national characteristics of the population of Azov, the factors that influenced their development and current state of ethnic and cultural.

Key words: *ethnic culture, multi-ethnic, ethnicity, stratification and mental traits, communication.*

Надійшла в редакцію 29 серпня 2011 року